

«Амма улууһа (оройуона)»
муниципальной оройуон
Муниципальной бюджетнай оскуолаба
кириэн иннинээҕи саастаах оҕо
тэрилтэтэ
«Чуораанчык» оҕо саада

Муниципальное бюджетное дошкольное
образовательное учреждение «Детский сад
общеразвивающего вида «Чуораанчык»
муниципального района
«Амгинский улус (район)»

678615, Амгинский район с. Эмиссы, ул. Мира № 19 тел.: (41142) 2-64-22
e-mail: emiss2012dou@mail.ru

«Эркээйи эргиирэ оҕо сайдар эйгэтин тэрийии программата

– уһуяан сайдытыгар суолтата" бырайыак

1.1. Бырайыак аата «Эркээйи эргиирэ оҕо сайдар эйгэтин тэрийии программата – уһуяан сайдытыгар суолтата».

1.2. Салайааччы: Тихонова Лена Аркадьевна, суруннуур иитээччи, 89241757014, tlar1965@mail.ru

Хос салайааччы: Новгородова Мавра Юрьевна, иитээччи, 89969140671, petrovamavra@mail.ru

Координатор: Константинова Наталья Владимировна, 89244603422, karsanaeva1977@mail.ru

Муниципальной бюджетнай оскуола иннинээҕи уопсай сайыннарыы көрүгүнээх «Чуораанчык» уһуяан. emiss2012dou@mail.ru
<https://chuoraanchik.jimdo.com//>

1.3. Бырайыак кыттыылаахтара: педагогтар, 3-7 саастаах иитиллээччилэр, төрөппүттэр, социум, партнердар.

№	Араспаанньата, аата, аҕатын аата	Тэрилтэ	Дуоһунаһа	Толорор эбээһинэһэ
1	Тихонова Лена Аркадьевна	Муниципальной бюджетнай оскуола иннинээҕи уопсай сайыннарыы көрүгүнээх «Чуораанчык»	суруннуур иитээччи	Бырайыагы салайааччы
2	Новгородова Мавра Юрьевна		Иитээччи	Хос салайааччы
3	Константинова Наталья Владимировна		Иитээччи	Координатор Бырайыагы онорооччулар
4	Ларионова Елена Ивановна		Иитээччи	Тэрээһини

5	Новикова Татьяна Васильевна	уһуйаан	Иитээччи	тэрийээччилэр
6	Ноговицына Ирина Ивановна		Муз. салайааччы	
7	Ноговицына Нонна Николаевна		ИФК	
8	Ыччат түмсүүтэ	Социум, партнердар		Кыттааччылар, тэрийээччи
9	«Чуораанчык» уус-уран литературнай оҕо сурунаала			
10	Ийэ, аҕа түмсүүлэрэ			
11	«Уран тарбахтаахтар, талба талааннаахтар» түмсүүлэрэ			
	«Арылы кустук» РОС	Сетевой		Тэрийээччи

1.4. Бырайыак барар кэмэ-болдьоҕо

– Саҕаланыта – балаҕан ыйа, 2021 сыл.

– Түмүгэ – сэтинни, 2024 сыл.

1.5. Сыллаах бөлөхтөр: “Эркээйи эргиирэ» СР Үөрэҕин министерствотын пилотнай площадката, «Арылы кустук» олонхо педагогикатын республиканскай общественной ситим, , Нэһилиэк дьаһалтата, орто оскуола, библиотека, балыһа, «Чуораанчык» уус-уран литературнай оҕо сурунаала, «Көлүкэчээн» эбэлэр түмсүүлэрэ, Ийэ, аҕа түмсүүлэрэ, , Эр дьон түмсүүтэ, «Уран тарбахтаахтар, талба талааннаахтар» түмсүүлэрэ.

2. Бырайыак ис хоһооно

2.1. 21 үйэ хардыытыгар олоһуран, сагалыы ситэриллибит “Эркээйи эргиирэ» бырагырааманы олоххо киллэриигэ республикатааҕы пилотнай бырайыакка кирибиппитинэн, кэлэр инники сылларга сайдыыбыт уонна үөрэх хаачыстыбатын тупсарыыга сүрүн хайысха быһыытынан бу бырайыагы таллыбыт. Үөрэхтээһин туһунан Федеральнай сокуонна олоһуран оноһуллубут уһуйаан оҕону Иитэр рабочай программатыгар олоһуран оноһулунна.

Эркээйи – бэлиэ охсуу, экирэтиннэри. Төрөппүт, иитээччи бэриллибит эркээйинэн сирдэтэн, бэйэтэ суолу-иһи, ньыманы талар. Кыра оҕо кинини үтүктэр, экирэтэр; обургу оҕо тэннэ барсар; улахан оҕо, ыччат арахан туспа суолун-иһин булунар.

Аныгы оскуолаҕа, оҕо саадыгар, дьиэ кэргэннэ, түөлбөҕө оҕону иити-дьаһайыы үлэтин онугар уһуйуу, сайыннарыы, сатабылланыы үлэтэ былааннаахтык ытыллыахтаах. Уларытыы сүрүн ис хоһооно – оҕо, ыччат кыра сааһыттан бэйэтин билинэр, сайдар, ис кыабын арына сатыыр, олоххо, дьону кытта сыһыанна сатабылланар, ырытынар-көһүнөр, эппитинэстээх буоларга уһуйулар. Ылал, уһуйаан, оҕо саада, оскуола, түөлбө дьонно уонна тэрилтэ - бары оҕо тула биир ньыгыл эйгэни тэрийэллэр.

2.2. Сыала: Оџо төрүөбүттэн айыллыбыт дьоџурун үөскэтии, кини сайдарыгар сөптөөх усулуобуйаны тэрийии, норуот быһыытынан бэйэни ылыныы, атын норуот култууратын, кини үгэстэрин ытыктааһын.

Соруктар:

1. Оџо тус хаачыстыбата сайдыытыгар төрөөбүт төрүт үгэстэрэ, дьарыктара олук буолуохтаахтар, дьизэ кэргэн төрүт үгэстэрин, дьарыктарын оџоџо инэрэр туһаайыылаах өттүн сөптөөхтүк туһаныы, сайыннарыы.
2. Бырайыак ситимигэр сөптөөх дьарыгы, үлэни тэрийэн төрөппүттэри, социуму уонна общественной тэрилтэлэри түмүү.
3. Аныгы технологиялары (СЭДИП, чинчийэр, бырайыактыыр уо.д.а) туһанан үлэни ыытыы, үлэ түмүгүн киэн эйгэџэ уонна куйаар ситимин нөнүө сырдататы).
4. Эркээйи эргиирэ бырагыраамма тэнийэн, олохсуйан оскуоланы кытта биир ситим буоларын ситиһии.

2.3. Бырайыак кэмигэр туолуохтаах ситиһиилэр

	Күүтүллэр түмүктэр	Үлэ көрүнэ/ахсаана	Ким толороро	Үлэ хаачыстыбатын көрдөрүүлэрэ
1	Ылбыт билиини күннээџи олоххо туһанар, туттуу үтүө үгэскэ кубулуйуохтаах	-«Айыы оџотун сизэрин халандаара» (уһуйаан уонна дьизэ кэргэн сахалыы ыйдар суолталарынан Айыы үөрэџин туһаныы);	Иитээччилэр, төрөппүт, социум	Ыйытыктар түмүктэрэ, оџону кэтээн көрүү, Уһуйааны бүтэрээччи мэтириэтэ
2	Сахалыы ыраастык сангарар, санааны сааһылаан этэр уонна кэпсиир дьоџура сайдар	Тыл оонньоута-10 уст. Тылбаас – 6 айымныы. Олонхо-остуоруйалар – 15. Олонхону кылгатыы - 5; Кылгас киинэлэри (мультифильм);	Иитээччилэр, библиотекарь, төрөппүт Новгородова М.Ю Иитээччилэр	Тус бэйэтин салайынар. Уус уран тыл сайдыыта Тыл күрэхтэригэр кыттар. СЭДИП техн. Алгыһы ылынар, Суолтатын өйдүүр
3	Дьизэ кэргэннэ аналлаах төрүт үгэстэри, сизэри-туому, дьарыктары, үлэ араастарын билсигиннэрэр олоххо туһанар көмө матырыйааллары онорон таһаарыы	- Подпроект «Үөрэт – үөдүт өбүгэн үгэһин» «Төрүт төлкөтө» дьизэ кэргэн социальной пааспара; -«Айыы оџотун сизэрин халандаара» (уһуйаан уонна дьизэ кэргэн сахалыы ыйдар суолталарынан Айыы үөрэџин туһаныы); -«Төрүт дьарыктар» саха балаџанын макета, туттар тэриллэр, мал-сал, танас сап арааһа; - Ойуу-кинигэ «Оџо саас кэрдиис кэмэ»;	Иитээччилэр Төрөппүттэр Новгородова М.Ю. Константинова Н.В. Ларионова Е.И. Новикова Т.В. Иитээччилэр	Дьизэ кэргэннэ оџону сизэрдээхтик иитэр, сайыннаар. Төрүт үгэстэри тутуһар, олоџор туттар. Сүөһү иитиитигэр, айылџаџа чугас буолуу. Оџотугар болџомтотун уураар, уйулџа үөрэџин билэргэ дьулуһар.
4	Ыытыллыбыт үлэ уопутун түмүү, тарџатыы	-Публичнай отчуот/сылга 1 -Педагогической ааџыылар/сыл аайы	Тихонова Л.А.	Санаа атастаһыыта, отзыв (хардары этии).

		-Ухуйаан сайта/3 ыйга биирдэ -РППО/дистанц (сыл устата) - самоанализ/ыам ыйа	Педагогтар	Научнай өрүтү баһылааһын. Үлэ уопутун түмүктээһин, самоанализ.
5	Бытыллыбыт улэлэр барыта тиһиллэн ухуйааммыт тиэргэнигэр өбүгэлэрбит алаһалара сахалыы балаҕана тутулуохтаах	Балаҕан үлэбэ киирдэ/2021с. Салгыы балаҕан ис тас көстүүтэ, тэлгэхэтэ ситэриллэр – 2022 балаҕан ыйа-алтынныы, 2024 алтынныы.	Педагогтар Эр дьон түмсүүтэ, «Көлүкэчээн» эбэлэр түмсүүлэрэ, аҕалар.	Дьону түмүү, сетевой хамсааһын. Эйгэни кэнэтии, балаҕаны сылы эргиччи үлэлэтии. Музейнай педагогика
6	Эркээйи эргиерэ программа кэнсиэпсийэтин олохтооһун	Программаны үөрэтии, ылыныы /2021с.05. Рабочай программаны ЭЭ бириинсибинэн ылыныы/21 -«Айыы оҕотун сиэрин халандаара» монит. 2024с. -«Төрүт төлкөтө» дьизэ кэргэн социальной пааспара -«Үөрэт – үөдүт өбүгэн үгэһин»2021-2024 - Публикацияҕа босуобуйаны ЭС киллэрии/2024с - Респ. уопуту тарҕатыы. НПК /2022-2024с.с.	ЭЭ площадка Арылы кустук РС Педагогтар, дьизэ кэргэн, социум, сетевой партнердар	«Мин» концепцияны үөскэтии - сайыннарыы. Оҕо атын киһини өйдүүргэ үөрэниитэ уонна атын киһиэхэ «суол» хаалларыыта. СЭДИП техн. баһылааһын

Ситиһиллэр түмүктэри ахсаанынан көрдөрүү

№	Ситиһиллэр түмүктэр Результат (продукт)	Ахсаан көрдөрүүтэ	Үлэ хаачыстыба та	Туолуутун мэкитэтэ Реалистичность и выполнимость
1	Инновационнай үлэнэн дьарыктанар педагог ахсаана	5 (71%)	7 (100%)	- Оҕо сайдыытын кэтээн көрөн чинчийэр, күннэтэ кэтээн көрөн бэлиэтэнэн иһэр, сыаналааһын онорор. -Методическай босуобуйа, онорон таһаарыы (разработка); -уопуту тарҕатыы (улууска, республикаҕа, россияҕа, междунар.); -НПК, педааҕыыга кыттыы; -Улуустааҕы ЭС үлэни киллэрии; -бэчээтинэй үлэ ахсаана (публикация) ;
2	Бырайыакка кыттыһар төрөппүт ахсаана	12 (34%)	30 (86%)	- оҕону үлэбэ-хамнаска батыһыннарыы, үтүгүннэрии. - онорон таһаарыы (сайыннаранар эйгэбэ); - бырайыактарга, тэрээһиннэ кыттыы; - төрөппүт кэмпэриэнсийэтигэр кыттыы (нэһилиэк, улуус, республика таһымыгар); - оҕотун сайдыытын кэтээн көрөн чинчийэр, күннэтэ кэтээн көрөн бэлиэтэнэн иһэр. - оҕотун кытыннарыыта (күрэхтэргэ); - оҕоҕо аналлаах босуобуйа оноруутугар (оонньуулар, дидакт./видео матырыяал);
3	Биирдиилээн оҕо	18 (41%)	34 (78%)	- Сатабылын таба тайанан туһанар.

	ситиһиитэ, сайдыыта (сылыктааһын түмүгүнэн)			- Сатаан сааһылаан санаатын этэр - Бэйэтин сайыннарар ис кыабын сатаан бөбөргөтүнэр. - Дьарыгын сатаан тэринэр, салайынар. - Атын дьону, оҕолору кытта алтыһар, бодоруһар. - Этин-сиинин тус уратытын ылынар, эрчиллэр, хамсанар. - Араас таһымнаах күрэхтэргэ кыттар.
4	Социум, партнердар кыттыылара	8		<i>Ситим тэрийэн, оҕо итиллэр эйгэтин салайан биэрии.</i> - «Төрөөбүт тыл илгэлээх эйгэтэ» - "Тарбаҕым талаана, айар кутум айылгыта" - «Тыа сириҥ үлэтин-хамнаһын эйгэтэ» - «Доруобуйалыын доҕордоһуохха, күүстэ-уохта ылыныахха»

2.3. Уһун кэмнээх үлэбэ сыал-сорук ситиһиллиитин хаамыыта (2021-2024с.с.)

	Үлэ көрүнэ, аата	Тутаах тэрээһиннэр	Ыытыллар кэмэ	Үлэ сүрүн түмүгэ	Эппиэттээхтэр
1	-«Айыы оҕотун сиэрин халандаара» ыйдарынан оҕо ис кыабын арыйарыгар аналлаах халандаар	Эркээйи эргиирэ бырагыраамманы үөрэтии, ырытыы	Алтынньы, 2021 – сэтинньи 2024 сыл	Оҕо тус айдарыгын арыйыы, ис эйгэтин сайыннарыы. Мониторинг. Уһуяаны бүтэрээчи мэтириэтэ	Уһуяан педагогтара, дьибэ кэргэн
2	-«Оҕо саас кэрдиис кэмэ» Айыы оҕотун 9 сиэригэр аналлаах ойуу-книгэ	Арылы кустук ситим күрүбэ, Чуораанчык сурунаалга публ.	Муус устар 2021с	Төрөппүттэргэ, оҕоҕо аналлаах ойуу-книгэ	Иитээччилэр
3	- <i>Төрөөбүт тыл илгэлээх эйгэтэ</i> • Тыл оонньуута-10 уст. • Тылбаас – 6 айымньы. • Олонхо-остуоруйалар – 15. • Олонхону кылгатыы - 5; • Кылгас киинэлэри (мультифильм);	Республ олонхо күрэхтэрэ, уопуту тарбатыы Төрөппүттэргэ видеоматырыһаал Публикация	Үөрэх сылын устата, улуус, респ. үөрэҕин былааннаах тэрээһиннэрэ.	Тыл оонньуулар, мультифильм, олонхо тыллара	Педагогтар, төрөппүттэр.
4	"Тарбаҕым талаана, айар кутум айылгыта" -Сахалыы оһуордары быысапканан анһарга, уруһуйунан түһэрэргэ	Дьарыктар, куруһуок дьарыга маастар кылаастар	Кулун тутар, 2023с	быыстапка, шаблоннар, оҕолор оноһуктара	Новикова Т.В. Константинова Н.В.

	үөрэн (кыргыттарга). - Туоһунан, кылынан иистэнии кистэлэннэрэ (кыргыттарга). - Мас уустара (эр дьон, уолаттар)	Экскурсия			Ларионова Е.И. Степанова А.С., дьарыктаах дьон
5	<i>Тыа сирин үлэтин-хамнаһын эйгэтэ</i> - Саха балаһанын макета, туттар тэриллэр, мал-сал, танас сап арааһа; -«Сыарбалаах атынан айан» -«Муус ылыгыгар туһа киһи» (уолаттар) -«Байанай ыйа» (сэтинньи) - Саха төрүт астары (кыыс+ийэ) - От, мас үлэтэ (дьиэ кэргэн). - Сир аһын, эмтээх от хомуйуу.	«Үөрэт – үөдүт өбүгэн үгэһин» бырайыак. Бадымты алааска, сылгы базата Муус ылыгыта. - Уолаттарга күрэх. - Дьибэ соруудахтар. Бу үлэ саас, сайын устата барар	Сыл устата, 2023 Сыл аайы Сыл аайы Сыл аайы 2022 Сайын устата 2022-2024	Уруһуй, илиинэн оноһук быыстапка, оонньуулар. Чинчийэр үлэ. Үлэһит киһи туһунан кэпсэтиһии, уруһуй.	Иитэччилэр , дьибэ кэргэн, түөлбэ
6	<i>«Доруобуйалыын доһордоһуохха, күүстэ-уохта ылыныахха»</i> -«Олонхо хамсаныылар» бырайыак; -«Чуораанчык доһотторун ынырар» бырайыак; - «Чэбдик олох – мин дьибэм».	Оһолорго күрэх Республ. сетевой онлайн-күрэх/ 2021-2024с.с. Месячник	2021-2024с.с	Төрүт хамсаныыга Оонньуу онорон таһаарыы. Күрэххэ ананнаах метод босуобуйа. Фото\видео матырыяаллар	Ноговицына Н.Н. Иитэччилэр , дьибэ кэргэн Ыччат түмсүүтэ

Бырайыак «Өлбөт үйэлээх олонхо – кэнчээри кэскилэ»

Бырайыак хайысхата: социально-педагогической;

Кыттааччылар: Уьуйаан улэыиттэрэ, тереппуттэрэ, 5-7 саастаах иитиллээччилэр, «Куннээх Куннук» тумсуу, оскуола, олохтоох библиотека, кыраайы уерэтэр музей, социум.

Бырайыак ыытыллар болдьоо, кунэ-дьыла: Уьун кэмнээх,

Бырайыак ааптара: Тихонова Л.А., Константинова Н.В.

Барыйыак хааччыллыгыта: Олонхо педагогикатын туьунан педагогической литература, «Тойон Дьабарыма», «Дьулуруйар Ньургун Боотур», «Элэс Боотур», «Ала Булкун» олонхо кинигэлэрэ.

Материальной хааччыллыгы: (мультимедийнай тэрил, «Тойон Дьабарыма» олонхо персонажтарынан би-ба-бо куукулалар), оскуола, нэилиэк музейын экспонаттара, уьуйаан «Олонхо олооо» мини-музей.

Бырайыак 3 туьумэхтэн турар: тэрийэр-бэлэмнэнэр, суруннуур уонна тумуктуур.

Кириитэ: Олонхону киьи аймах сутэн эрэр айымньытын испииьэгэр киллэрэн, ЮНЕСКО 2005 сылга араначчылыырга ылыммыт кэммитэн олонхону чинчийи, олонхоьуттар, талааннаах ыччат олонхону толорор, уерэтэр тэрээиннэрэ олох бары аранатын хабар эйгэтин олохтообун утумнаахтык бара турар.

Актуальноһа. Терут култуура – киьи аймах киэн туттуута, норуот уус-уран уонна бэйэтин айымньылаахтык кердерер кыаба, аан дойдутаабы култуураба кылаата буолар. Хас биирдии норуот култуураба бэйэтэ тугу эмэ киллэрэр, онтон кини ситиьитэ, бутун киьи аймахха суолтата улахан. *Билинни бириэмэьэ сир-майгы айгыраабыт кэмигэр, тастан киирэр култуура етен кириитэ ордук куустээх.* Манна биьиги кэлэр келуенэ ыччат иитиллэн тахсарыгар терут ейу-санааны кууьурдуехтээхпит, духуобунай уонна уйэлэри унуордаан кэлбит олонхобут угэтэригэр хайыьыахтаахпыт. Биьиги республикабытыгар олонхону, норуот муудараьын быьыытынан уерэтии, тыыннаах хааллары сытыытык турар. Олонхо оьону киьилии киьи буоларга, духуобунай уонна сир-майгы етунэн сайыннарар, утуену-кэрэни, уйэлээби ейдуургэ, онорорго, бэйэ норуотунан киэн туттарга уерэтэр.

Онон хас биирдии киьи олонхону харыстыырыгар, уерэтэригэр, туьанарыгар, тарьатарыгар олонхону сайыннары эппиэтинэьин ейдуехтээх уонна бэйэтин кылаатын олонхо духуобунай таьыма сайдыытыгар киллэриэхтээх. Бу соругу толорууга хас да социальной институттар бары бииргэ тумсэн улэлээтэхтэринэ эрэ, оьону иитиигэ олонхо идеятын туьаны соруга туолуоба. Сурун тирэбинэн олонхону уерэтии кедьууьэ сана ньымалары булууга, усулуобуйаны тэрийиигэ, оьо олонхо философиятын ылынарыгар септеех уеруйэхтэри туьанан утуе еруттэрэ сайдарыгар туьуланар.

- Сана киллэрии Туелбэ олонхотун, олонхоьуттары олонхо педагогикатын чэрчитинэн оьоьо тиэрдии, билсиьиннэрии (Т.В. Захаров-Чээбий, В.М. Новиков-К.Уурастыырап, Ю. Борисов). Мантан сизттэрэн олонхонон анал авторскай онорон таьаарыьылар (авторские разработки) бэлэмнэнэллэр, үлэ сана керуннэрэ тахсыахтара.

Бырайыак сыала: Олонхо оьо ейугэр-санаатыгар, кутугар-суругэр утуе сабыдыалы онорор кыабын туьанан сизрдээх ыччаты, оьону иитии.

Соруктара:

- Саха народнай поэта, биир дойдулаахпыт В.М. Новиков К. Уурастыырап аатын, олонхотун уйэтитиигэ оьолору, тереппуттэри, социуму бииргэ улэлээьиннэ тумуу;
- олонхо тылын-еьун, ырыатын-тойугун олоьурбут ньыманан оьо толорорун уерэтии;
- оьо олонхо уус-уран тылын истэр дьобурун уьугуннары, ейге тутар сатабылын сайыннары;
- олонхо иитэр-уерэтэр ураты тыьынн оьоьо кыра эрдэбиттэн инэрии.

Бырайыак социальной суолтата:

- бииргэ улэлээбиннэ дьону тумуугэ, социумна тахсыыга;
- биллиилээх дьоннорбут, биир дойдулаахпыт аатын уйэтитиигэ;
- ууйаан иитээччилэригэр олонхо педагогиката ейдебулу диринник ылыналларыгар кемелеех;
- бырайыак кыттыылаахтара тереппутгэргэ, биир идэлээхтэригэр уонна социумна нэбилиэк, улуус, республика табымыгар сырдатар, кердерер улэни ыыталларыгар кыахтаналлар;
- материальной-технической еругу байыты, куукула театрын улэтин сайыннарыыга;

Практической суолтата оскуола иннинээби саастаах о5о5о олонхону уерэтии араас ньымаларын тосхоло онобуллуо;

Куутуллэр тумуктэр: О5о5о (6-7 саастаах): олонхону сэнээриэ, бабаран туран ылыныаба;

О5о бэйэтин сааыгар сеп түбэьэр олонхолору ааттарынан арааран билиэбэ;

Олонхо куукулатын хамсатан, санарда уерэниэбэ;

Бэйэ омугун аатын урдуктук тутуоба, киэн туттуоба;

Ебугэ терут угэбин киби буолан сайдарыгар туьаныа.

Педагогтарга (иитээччи, муусука салайааччыта, эти-сиини эрчийэр улэьиккэ): олонхонун уерэтии ньыматын баьылыаба;

Олохтоох олонхоьуттарбыт олонхолорун оболорго тиэрдиэбэ;

Кердерер-иьитиннэрэр ситимнэргэ бырайыак улэтин сырдатыы;

Олонхо туьунан кердерер-уерэтэр матырыяалынан байыты;

Дьиз кэргэннэ: ууйаан ыытар тэрээьиннэригэр кедьуустээхтик кыттыаба;

Олонхо уран тылын оботугар инэрэргэ дьулуьуоба;

Олонхону сайыннарага, о5о5о инэрэргэ улэлэьиэхтээх.

Сыаналааьын критерийэ:

- олонхону олоьурбут ньыманан толорооччу ахсаана;
- оболор олонхо курэстэригэр кыттыыллара;
- олонхону уерэтэр, сайыннара педагог ахсаана;
- иитээччи (педагог) улэтинэн тереппут дуоьуйуута (ыйытыылар, анкета тумугунэн);
- иитээччи педагогической опытын тарьатыыта (улууска, республикаба, федеральной таьымнарага);
- педагогической улэ опытынан бэчээтинэй улэ ахсаана (улууска, республикаба, федеральной таьымнарага);
- олонхону уерэтиигэ сана технологияны, ньымалары киллэриитэ (мультимедийнай, электроннай сайыннара матырыяаллар уо.д.а.);
- олонхо уерэбин тарьатыыта;
- олонхо сайыннара-предметнэй эйгэни тэрийиитэ;
- олонхонун ууйаанна ыытыллар тэрээьиннэргэ кыттыыта.

Аннотация. «Елбет уйэлээх олонхо – кэнчээри кэскилэ» бырайыак ууйаанна олонхо педагогикатын кедьуустээхтик туьанарга, олоххо киллэриигэ туьуланар. Олонхону салгы чинчийиигэ, септеехтук о5о5о, улахан дьонно тиэрдиигэ бу улэ дьобун саьалааьын буолуо. Бырайыакка олонхону кытта саха оло5о быстыспат ситимин ууйаан уонна дьиз кэргэн, социум бииргэ улэлээьиннэрэ кердерер. Бырайыак сурун сыалын ситиьиигэ ылыныллыбыт соруктар кини социальной уонна практической суолтатын кууьурдэллэр. Куутуллэр тумуктэри таьаарыыга ус туьумэххэ киирбит улэ араас керуннэрэ ордук суолталаахтар.

1 туьумэх

Тэрийэр-бэлэмнэнэр туьумэх: Алтынньы-сэтинньи, 2016 сыл

Соруктар: 1. Нормативнай-правовой, методической базаны тэрийи;

1. Иитээчилэр билиилэрин табымын урдэтэллэригэр улэлэьи;

№	Улэ керунэ	Ыытыллар кэмэ	Эппиэттээх	Кыттааччылар
1	Улэни былааннаабын, педчааска ырытыы	Алтынньы, 4с нэдиэлэ.	Тихонова Л.А.	Иитээчилэр
	Нормативнай-правовой базаны оноруу, айар группа, олонхо бырайыагын туьунан балаьыанньалары оноруу	Сыл устата	Тихонова Л.А.	Ке5улуур белех
2	Олонхо бырайыагын тосхолун оноруу	1 нэдиэлэ Сэтинньи	белех	Ке5улуур белех
3	Олонхо педагогикатын туьаны туьунан бэйэни уерэхтээбин	Алтынньы, сэтинньи	Тихонова Л.А.	Иитээчилэр
4	Сайыннарар эйгэни байытыы, «Олонхо оло5о» мини музей оноруу	Алтынньы, сэтинньи	Иитээчилэр	Терешпуттэр, о5олор
5	Олонхо5о эбии матырыйаал хомуйуу	Алтынньы, сэтинньи	Иитээчилэр	Олохтоох библи. библиотекэрэ
6	«Куннук Уурастырап 110 сылынан тэрээбиннэр»	Сэтинньи, 1 нэдиэлэ	Уьуйаан администрацията	«Куннээх Куннук» тумсуу, Уьуйаан администрацията
	Олонхо педагогикатын туьаны туьунан хайысхалаах тумуктэри табаарыы	Алтынньы, сэтинньи 2016с.	Иитээчилэр	

2-с туьумэх.

Суруннуур туьумэх – сэтинньи 2016 сыл, бэс ыйа 2017 сыл

Соруктар: 1. Уьуйаан, дыэ кэргэн, социум тэннэ улэлииллэрин ситиьи;

№	Улэ керунэ	Ыытыллар кэмэ	Эппиэттээх	Кыттааччылар
1	Улуустаабы «Айыы намыьыын ырыаьыттар» тэрээбиннэ кыттыы (иитээчилэр, педагогтар)	Сэтинньи 30 кунэ, 2016 сыл	Тихонова Л.А.	Иитээчилэр,
2	Быыстапка туруоруута «Олонхо дойдута – мин дойдум»	Сэтинньи 30 кунэ, 2016 сыл	Тихонова Л.А.	Иитээчилэр
3	«Хобочоон» фольклорнай куруьуок улэтэ	Сыл устата	Татарина А.С.	5-7 саастаах о5олор
4	Эти-сиини эрчийэргэ сахалыы хамсаныыларга дьарыктар	Сыл устата	Ноговицына Н.Н.	5-7 саастаах о5олор
5	Педагогическай тэрээбиннэр -«Олонхо о5о хараьынан» уруьуй курэ5э; - Ооньуу- дьарыктар; - Куукула театра;	Сыл устата	Иитээчилэр	5-7 саастаах о5олор

	-аралдытыгылар; -«Тойон Дьабырыма олонхону туруоруу»			
6	Биир кэлим иитэр-уерэтэр эйгэбэ тереппуттэри тумэргэ септеех хайысханы булуу	Ахсынны, 2016	Иитээччилэр	Оболор, тереппуттэр
7	Сурун бырайыак чэрчитинэн хос бырайыактары оноруу, тереппуту, обону кытыннары	2016, 2017с.с.	Улэлиир белех	Оболор, тереппуттэр
8	Олонхо куукулаларын онорууга харчы-уп булуу	Кулун тутар, муус устар	Тихонова Л.А.	Ким бабалаах
9	Терут угэс сизэрин сергутэр тэрээбиннэр («Уолан ооннуулар», «Сайыына Куо», «Уол Ньургун» 5-7 саастаах кыргыттарга, уолаттарга анал курэхтэр)	Муус устар, ыам ыйа	Иитээччилэр, муусука салайааччыта, ИФК	5-7 саастаах оболор
10	Тереппуттэргэ олонхо педагогикатын ыкса билибиннэри	Бырайыак устата	Иитээччилэр	Тереппуттэр
11	«Тойон Дьабырыма» олонхонан куукулалары оноруу	Кулун тутар, муус устар	Тихонова Л.А.	Улэбиттэр, тереппуттэр
12	Олонхо сайыннарар-предметнэй эйгэтин тэрийи	Бырайыак устата	Иитээччилэр	Иитээччилэр Тереппуттэр
13	Булуллубут матырыяалы системалаабын, биир кэлим улэлиир ныманы тобулуу	Бырайыак устата	Иитээччилэр	Иитээччилэр Тереппуттэр
14	Педагогическай опыты уьуйаан иьинэн тарбаты	2017-2018 у.с	Тихонова Л.А.	Иитээччилэр улэбиттэр
15	Айар отчуоту бэлэмнэьин	2017-2018 у.с	Тихонова Л.А.	Иитээччилэр, тереппуттэр, улэбиттэр

3 туьумэх. Тумуктуур.

Соруктар:

1. бырайыак кедьууьун сыаналааьын, тумуктэри таьаары;
2. Кэскиллээх уеруйэьи олоххо киллэри, тарбаты;
3. Сайды сана хайысхаларын быьаары.

№	Улэ керунэ	Ыытыллар кэмэ	Эппиэттээх	Кыттаач-чылар
1	Бырайыак тумуктэрин ырыты	2020с.	Суруннуур иитээччи	Педагогтар, төрөппүт комитета, Төрөппүттэр, социум
2	Диагностика ыыты	2018-22сс.	Иитээччилэр	Иитээччи, оболор
3	Улэ опытын тарбаты (улууска)	2018-22сс.	Иитээччилэр	Иитээччилэр
4	Бырайыак чэрчитинэн дьон сыанабылын хомуйуу, ырыты	2020-23	Иитээччилэр	Педагогтар, төрөппүт комитета
5	Улэ опытын туьунан киэн эйгэбэ	2022с.	Сэбиэдиссэй,	Педагогтар,

	табаары (Олонхо уэрэбин киллэри тууунан брошюра)		Иитээччилэр	төрөппүт комитета
6	Презентация бэлэмнээбинэ	2019-22сс.	Иитээччилэр	
7	Тумуктуур тэрэбин ытыты (абаас дьарык, куонкурус, быыстапка, этиилэр)		Педагогтар	
8	Уьуйаан сайтыгар матырыйаалы киллэрэргэ бэлэмнээбин	Бырайыак устата	Педагогтар	
9	Олонхо педагогикатыгар кеме матырыйаалы онорон табаары (сценарийдар, ооньбуулар, доклад)	Бырайыак устата	Педагогтар	

Бырайыак ресурснай хааччыллыгыта:

Нормативнай-правовой хааччыллыгы:

- Закон об Образовании;
- ФГОС ДО;
- Устав ДОУ;
- Стратегия инновационного развития России на период до 2020 года;
- Концепция национального инновационного проекта создания комплекса «Земля Олонхо» РС(Я) Указом Президента РС(Я) от 26 апреля 2010 №1904;
- Локальные акты ДОУ;

Информационнай хааччыллыгы: методической литературы.

Интернет-сайт ДОУ, педагогов.

Уэрэтэр-методической хааччыллыгы:

-библиотека;

-фонотека;

Материальной-технической хааччыллыгы:

Уп-харчы, о5о5о аналлаах сахалыы балабан тутуута, балабан, туттар тэрил макета уо.д.а.

Выводы, предложения: По итогам учебного года в течение года велась большая, кропотливая работа по разработке тематического планирования, организация РППС по проекту, участия детей и педагогов в различных фестивалях, конкурсах, чтениях. Значительно увеличилось количество участия педагогов в НПК, опубликовано несколько статей на российском уровне.

В дальнейшем предстоит работе по разработке инструментариев, диагностического материала по целевым ориентирам прописанных в данных проектах. Подготовка методического, практического материала для издания брошюры (сборника) по распространению опыта работы ДОУ.

Справку составила старший воспитатель: Тихонова Л.А.

Заведующая:

/Захарова А.С./